

“ዓርሲ”፡ ብልሐት ኢሳያስ ዶስ ዕንዛዘ ደገፍቱ?

ዶ. ገብረ ገብረማሪያም

መቸስ፡ ከምዝኸማይ እንተኾንኩም፡ እዚ ኣብ ኤርትራ እንዳማዕበለ ዝመጸ ኩነታት፡ ብትኽክል ንምግላጹን ትርጉም ንምሃቡን ኣዘዩ ኣጸጋሚ ኢዩ። ኣብ ታሪኽ ናይ ዓለምና፡ ከምዚ ዓይነት ኩነታት ዓጋጢሙ ነይሩ ዶ ገን ይኸውን ኢሎውን ናይ ታሪኽ መጻሓፍቲ ከገላብጥ ፈቲነ፡ ክሳብ ሕጂ ኣይተዓወትኩን ዘለኹ። ገለ ኣጋጣሚ ዝተዓወትኩም እንተለኹም፡ ነቲ ታርኽ ከተካፍሉና ብትሕትና ኣብዚኣ እግራ-መንገደይ ዕድሙ ከቐርበልኩምውን ይደሊ። ኣብ ታሪኽ ዓለም ብዙሓት ሕሱማት ገዛእትን ስርዓታትን ነይሮም እንድዮም፡ ብኡ መጠን ካእ እቲ ግዳይ ዝኾነ ህዝቢ፡ ኣንጻር እቲ ዝወርዶ ዘሎ ዓመጽን በደልን፡ እንተኾነ ተቃራኒ ነቲ ዓማጺ ዝኣኡ ወይ ስርዓት ብምስዓር ሸግሩ ይፈትሑ፡ እንተ ዋሓደ ዋሓደ ካእ፡ **“ግዝአትኩም ሓሲሙኒ ክጻወር ኣይካእልኩን”** ኢሉ ቃንዝኡ ዓው ኢሉ ይገልጽ። ሓለንጊ ሕሱም መግዛእትን ዓመጽን ክሃርሞ ከሎ፡ **“ሃይሃይ ...”** ኢሉ ይቐንዘ። እዚ ናይ ኤርትራ ኩነታት ግን ፍሉይ ኢዩ። ትሕት ኢሉ ብዝርዝር ተገሊጹ ከምዘሎ፡ ኢሳያስን ስርዓቱን፡ ማሓውራት ናይታ ህዝቢ ኤርትራ፡ **“ቐልዲ ሓዊ ጊድሊ ከይጠፍእ ደጉሉ ብምሕዳር፡ ሰውራ ብምዕቕብ፡ ተጋዳላይ ብምዕንጋል፡ ምስጢር ሰውራ ብምዕቃብ፡ ሂወት ደቁን ሂወቱን ንሰውራ ብምልጋስ፡ ንጸላኢ ብዘይዕቃቲ፡ ብጥብብን ብልብናን ብምምካትን ብምስዓርን፡ ኮታ ብሓፈሸኡ፡ ንሰውራ ኣብ ማእገሩ ብምሕንጋር”** ናጽነታ ክውን ዝገበራ ሃገሩ፡ ንዝሓለፈ ልዕሊ 20 ዓመታት፡ ሓደ ብሓደ ስለዝቐርጠምዎ፡ ሕጂ ኤርትራ ከም ልዕላዊት ሃገርን ህዝብን ደው ትብላሎም ማሓውራት ዳርጋ ዘይብላ ተሪፋ ኣላ። ካብ ቀረባ ጊዜ ንዳሓርውን፡ ኢሳያስን ስርዓቱን፡ ኣዝማዶም ዓዲሞም ዝተረፈ ኣካላት ኤርትራ ንኸቃብጹም (ልዕላውነት ኤርትራ የሕሊፎም ንማሃብ) ፋሕጠርጠር ክብሉ ጀሚሮም ኣለዉ። እሞ ዳኣ፡ ህዝቢ ኤርትራ ስለምንታይ? እንተ ዋሓደ ዋሓደ፡ ዓው ኢሉ ቃንዝኡ ዘይገለጽ? ከምቲ፡ ክልተ ተጓዳዝቲ መሬት መስይዎም ኣብ በረኻ ምስደቀሱ፡ ገይሮም ዝባሃል፡ ኢዩ ዶ ክባሃል ይካእል ይኸውን? እቲ ታሪኽ ናይዞም ተጓዳዝቲ ከምዚ ይመስል፡ “ሓደ ካብቶም መሬት ምስ መሰዮም ኣብ በረኻ ዝደቀሱ ተጓዳዝቲ፡ **‘ቐርጠም-ቐርጠም’** ዝብል ድምጺ ይስምዖም፡ ነቲ ካላኣዩ፡ ኣንታ እንታይ ኢዩ ዝሰምዕ ዘለኹ ኢሉ ምስሓተቶ፡ **‘ስቕ በል፡ ስቕ በል፡ ከይሰምዓና፡ ዝብኢ ኢዩ እግሪይ ዝበልዓኒ ዘለ’** ኢሉ መለሰሉ ይባሃል። ልክዕ ከምዚ፡ እንዳ ተበልዕ ከሎስ፡ ስቕ ዳኣ በል ከይሰምዓና፡ ከይበልዓና ዝበለ ተጓዳዝቲ፡ ህብዚ ኤርትራ ከ እንዳጠፍኡ ከሎስ፡ ከይጠፍእ ፈሪሑ ድዩ ስቕ ምባል መሪጹ? እዘስ እንታይ ዓይነት መግለጽን ትርጉምን ክዋሃብ ይካእል?

ዝብል ድምጺ ይስምዖም፡ ነቲ ካላኣዩ፡ ኣንታ እንታይ ኢዩ ዝሰምዕ ዘለኹ ኢሉ ምስሓተቶ፡ **‘ስቕ በል፡ ስቕ በል፡ ከይሰምዓና፡ ዝብኢ ኢዩ እግሪይ ዝበልዓኒ ዘለ’** ኢሉ መለሰሉ ይባሃል። ልክዕ ከምዚ፡ እንዳ ተበልዕ ከሎስ፡ ስቕ ዳኣ በል ከይሰምዓና፡ ከይበልዓና ዝበለ ተጓዳዝቲ፡ ህብዚ ኤርትራ ከ እንዳጠፍኡ ከሎስ፡ ከይጠፍእ ፈሪሑ ድዩ ስቕ ምባል መሪጹ? እዘስ እንታይ ዓይነት መግለጽን ትርጉምን ክዋሃብ ይካእል?

ብንቡር ኣተሓሳስባ፡ ምናልባት መደንዘዚ መድሃኒት ዝተዋህቦ እንተዘይኮይኑ፡ ኣካላቱ ክሕዮኽ ከሎ ቃንዝ ተስማሕዎ ‘ኣይይ ኣይይ ..’ ዘይብል ፍጡር ኣሎ ኢልካ ክትግምት ዝካእል ኣይኮነን። እሞ፡ ህዝቢ ኤርትራ ከ መደንዘዚ መድሃኒት ዶ ገን ወሲዱ ይኸውን ዳኣ? እንትኹኑ ከ እንታይ ዓይነት መደንዘዚ ኮን ይኸውን? ንኣብነት፡ ኢሳያስን ስርዓቱን ብኸምዞም ዝስዕቡ ኣገባብ ማሓውራት ኤርትራ ክቐርጡሙ ከለው፡ “ህዝቢ ኤርትራ እንታይ በለን እንታይ ገበረን?” ኢልና ብምሕታት እስከ ፈታሻ ነካይድ (ነብሲ-ወከፍ ኣንባባይን ሰማዓይን ካእ ንሱ ኣገደስቲ ዝብሎም ዓባይትን ናኣሸቱን ሕቶታት ብምሕታት፡ ፈተሻ ከካይድውን ይኸእል ኢዩ)። ሕጽር ብዝበለ ኣባሃህል፡ እዚ ማለት፡ ህዝቢ ኤርትራ ከም ህዝቢ ብሓፈሻ፡ ደገፊቲ ምልካዊ ስርዓት ካእ ብፍላይ፡ እንታይ በሉን ገበሩን፡-

- 1) ኢሳያስን ስርዓቱን ነቲ ድሕሪ ብናይ ሰለስተ ዓመታት መስርሕ ተዳልዩ ጸዲቐ ንትግባረ ዝጽበ ዝነበረ ሃገራዊ ቅዋም ኤርትራ መታን ኣብ ግብሪ ከይውዕልን፡ ህዝቢ ካእ ወከልቱ ብምምራጽ ህዝባውን ቅዋማውን መንግስቲ ብምትካል ጉዳዩ ከይገብር ዓንቁጹ ብማሓዝን፡ ህዝቢ ኤርትራ ብኹቱር ብኹረት ፍትሕን ልዕልና-ሕግን ንዓሰርተታት ዓመታት ከምዝሰቐ ክገብሩ ከለዉ? እቲ ፍትሒ ዝሰኣነ ህዝቢ ኤርትራ፡ ዓዲን ሃገሩን ራሕሪሑ ናብ ስደት ብቐጻሊ ብብዝሒ ክውሕዝ ከሎን፡ ከምዓዕቤኑ ካእ ሕጂ ኤርትራውያን ዓድታት ብዓብዩ ናህሪ ከምዝባድማን እንዳገበሩ ከለው?
- 2) ኢሳያስን ስርዓቱን፡ ነቶም ፍትሒ ይገበር፣ ልዕልና-ሕጊ ይንገስ፣ ህዝባውን ቅዋማውን መንግስቲ ይተኸልን ፖሊቲካዊ ምስግጋር ክግበር ኣለዎን ብምባል ንፖሊቲካዊ ለውጢ ዝጠለቡ ኣካላት መንግስቲን (ከም ባዓል G-15 ዝኣመሰሉ) ካለኣት ሲቪላውያን ዜጋታትን ብዘይ ፍርዲ ብጅምላ ብምሕያርን ብምስቐርን ድምጻም ከምዝዕፈን ክገብሩ ከለዉ? ዓሰርተታት ዓመታት ሓሊፉ፡ ኣበይ ከምዘለውን ብሂውቶም ኣለዉ ድዮም የለውን ምንም ዝፍለጥ ነገር ዘይምህላዉ ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ብዘዕባ ሃለቶም ምሕታት ንባዕሉ ከም ገበን ዝቐጸረሉ ኩነታት ብምፍጣር፡ ናይ ራዕድን ሸበራን መንፈስ ኣብ ሃገር ሰፊኑ፡ ህዝቢ ብፍርሒ ተሸቕራራ ርእሱ ደፊኡ ከምዝነብር ክገብሩ ከለዉ?
- 3) ኢሳያስን ስርዓቱን፡ ነቲ ዝነበረ ሃገራዊ ባይቶ ብምድስካልን ንዝኾነ ትካላዊ ኣሰራርሓ ብምዕምጻጽን ፍጹም ናይ ውሑዳት ወይውን ናይ ሓደ ውልቀ-መላኪ ምሕደራ ከምዝትከል ተገይሩ፡ ሎሚ ይትረፍሩ መንግስታዊ ትካላት ሃልዮንስ ብትካላዊ ኣሰራርሓ ክሰራሓ፡ እቲ ዝኣኡ ሰልፊ ተባሂሉ ክፍለጠሉ ዝደሊ ህግደፍውን እንተኾነ ከም ትካል ከምዘይህሉ እንዳገበሩ ከለዉ?
- 4) ኢሳያስን ስርዓቱን፡ ህዝቢ ንኣደዳ ጉድለትን ጉዕዞይን ምሕደራ ተዳሪጉ ማሕበራ-ቁጠባዊ፣ ሰብኣውን ፖሊቲካውን ምጉስቐላት ብዝኸተሉ ቀጻሊ ናይ ናብራ ምዝንባላት ከምዝሰቐ ክገብሩ ከለዉ?

- 5) ኢሳያስን ስርዓቱን፡ ኩሎም ሰብ ጸጋ ኤርትራውያን፡ ኣብ ሃገርም ማሎም ኣዋፊርም ዋሂን ከገብሩ ከምዘይክእሉ ብምግባር፡ ካብ ዓይም ተሰዲዶም ከምዘኸኹዱ ከገብሩ ከለዉ?
- 6) ኢሳያስን ስርዓቱን፡ ምስ ኢትዮጵያ ናይ ዶብ ጸገማት ኣለና ብዝተብል ምስምስ፡ ነቲ ንገጸ ኣዋርሕ ጥራሕ መናእሰይ ሃገራዊ ኣገልግሎት ክህቡ ተባሂሉ ዝተጀመረ መደብ፡ ናብ ገደብ ዘይብሉ ግዳድ ዕስክርና ብምልዋጥ፡ ንመንእሰይ ኤርትራ ንዓሰርተታት ዓመታት ኣብ ድፋዓት ከምዘበለ ከገብሩዎ ከለዉ? መንእሰይ ኤርትራ፡ ኣይ ካብ ትምህርቲ፡ ኣይ ካብ ስራሕ፡ ኣይ ካብ ናብራ፡ ንቡር ሂወት ተሓሪምዎ ንመዳርግቲ ዘይርከቦ ማሕበረ-ቁጥባዊ ምጉስጃል ክፈርድዎ ከለዉ? እታ ዝፈትዋ ሃገሩ ከም ሲኦል ተባሂላት ስለኹነቶ፡ ዓቕሉ ምስጸበቦ፡ ዘይስገሩ ምድረ-በዳታት ብቐራጽን ዓምቐቲ ባሕርታት ብምስጋርን፡ ብቐጻሊ ብብዝሒ ናብ ስደት ከምዘውሕዝ ከገብርዎ ከለዉ?
- 7) ኢሳያስን ስርዓቱን፡ መወዳእታ ዘይብሉ ጉዳድ ዕስክርና ብዘኸተሉ ስደት መንእሰያት፡ ብዙሓት ኣብ መድረ-በዳ ሳሃር ሑጻ ተቐቢሮም፡ ብዙሓት ኣብ ማእከላይ ባሕርን ኣብ ካለኦት ቀላያትን ቀልብ ዓሳታት ኮይኖም፡ ብዙሓት ኣብ ኢድ ነጋዶ ደቂ-ሰባት ወዲቆም፡ ብሂወቶም ከለዉ ውሽጣዊ ኣካላቶም ተመንዚዑ፡ ብዙሓት ካኣ ኣብ ፈቐዶ ሃገራት ዝርከቡ ማዕስከር ስደተኛታት ንዓመታት ክጽበዩ ዕድሚኦም ብላሽ ከምዘሕልፍዎ እንዳ ኣገደድዎም ከለዉ?
- 8) ኢሳያስ፡ ኣብ ደቡብ ኣፍሪቃ ከይዱ፡ ነቶም ኣብ ዩኒቨርሲታት እታ ሃገር ዝማሃሩ ዝነበሩ ብሉጻት ኤርትራውያን ተማሃሮ፡ **“ንሰኻትኩም በዚ ኣብልኩም ናብ ስደትኩም ኪዱ፡ ንሕና እንተኾነ ካብ ኢሳያ ሕሱር ጉልበት ኣምጺእና ክነሰርሑ ኢና”** ብምባል፡ ኤርትራውያን ተማሃሮም ንዓይም ከይምለሱ ምፍርራሕ ብስመስል ኣገባብ ከምድር ከሎ?
- 9) ኢሳያስ፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ ኣነ ዝተፈለኹ ህዝቢ ኢዮ ኢሉ ንሰላሳ (30) ዓመታት ደማዊ ዕጥቃዊ ቃልስን፡ ንልዕሊ ሓሙሳ (50) ዓመታት ፖለቲካዊ ቃልስን ብምኽያድ ብኣማኢት ኣሻሻት ዝቐጸሩ ብሉጻት ደቂ ከፍሉ ሓርነቱን ሉዕላውነቱን ከምዘየረጋገጸ፡ **“ህዝቢ ኤርትራን ህዝቢ ኢትዮጵያን ክልተ ህዝባታት ኢዮም ዝብል እንተሎ፡ ታሪኽ ዘይፈልጥ ኢዩ፤ ሓደ ህዝቢ ኢዮም”** ክብል ብድፍረት ኣብ ቅድሚ ህዝቢ ኢትዮጵያን ዓለምን ከምድር ከሎ?
- 10) ኢሳያስ፡ ብምስምስ ናይ ዶብ ውግእን ካብኡ ዝቀጸለ ኣይ ሰላም ኣይ ውግእ ኩነታትን፡ ኤርትራ ባዲማ (ህዝባ ተጓሕጉሑ ናብ ስደት ጊዒዙ፤ ፍጹም ማሕበረ-ቁጠባዊ ድቕትን ልምስትን ኣጋጢሞም፤ ትሕተ-ቅርጻ ፈጸሙ ዓንዩ፤ ኣብ ከንዲ ፍትሒ ዓመጽን ራዕድን፡ ኣብ ከንዲ ሓቂ ቅጥፊት፡ ኣብ ከንዲ ምዕባለን ብልጽግናን ዕንወት፡ ብሓፈሽኡ ኩሉ-መድዳያዊ ጥፍሽና ሰፊኑ) እንዳሃለወት፡ **“ኣብ ዝሓለፈ 25 ዓመታት ዋላ ሓንቲ ኣይክሰርና”** ብምባል ከምድር ከሎ?
- 11) ኢሳያስ፡ **“ካብ ሕጂ ንዳሓር ንሰኻ (ዶ/ር ኣብዬ ማለቱ ኢዩ) ኢኻ መራሒና፤ ሰልጣነይ ሂበካ ኣለኹ፤ ብሰሚዒት ዘይኮነሱ፡ ናይ ባሓቂ ብልባይ ኢዮ፤ ሰልጣነይ ሂበካ ኣለኹ”** ኢሉ ብምድግጋም፡ ፕረሲደንታዊ ስልጣን ሉዕላዊት ኤርትራ፡ ንቀዳማይ ሚኒስተር ኢትዮጵያ ከረኸቦ ክፍትን ከሎ?
- 12) ኢሳያስ፡ ኣብ ከተማ ጎንደር (ኢትዮጵያ) ከይዱ ኣብ መቐብር ኣባሓጉኡ ምስበጽሑ፡ **“ኣነ ከንደይ ተሪፉኒ ከይት፡ ኣሪገ ኢዮ፤ ንኤርትራ ንዓኻ ገዲፈላ ይኸይድ ሰለዘልኹ ግን ቀሲን ኣለኹ”** ክብል ንናይ ኢትዮጵያ ቀዳምይ ሚኒስተር፡ ዶ/ር ኣብዬ ኣብ ቅድሚ ብኣሻሻት ዝቐጸር ዝተኣከበ ህዝቢ ኣምሓራ ክሕብሮ ከሎ? ወ.ዘ.ተ.

እቶም ሕቶታት ተዘርዘርዎውን ዝውድኡ ኣይኮኑን። እታ መልሶም ግን ሓንቲ ኢዮ - ህዝቢ ኤርትራ ከም ህዝቢ ብሓፈሻ **“ዓው ኢሉ ሃይይ”** ክብል ኣይካለን፤ እቶም ደገፊት ናይቲ ስርዓት ካኣ **“ጭጉራፍ ሓለንጊ ያኢ ማይ ማጨሎት ተረኺቡላይ፡ ድገመና ዳኣ ቀጽሎ”** ኢዮ ኹይኑ ጸኒሑ ግብረ-መልሶም። መቐስ፡ ብዙሓት ኣንበብቲ፡ ንሕና ዳኣ፡ ሃይይ ኢልናስ ኣንጻር እቲ ስርዓት ከንቃለስ ጸኒሕና እንዲና ትብሉ ትኹኑ። ንሱ ይርዳኒ ኢዮ፡ ዝሰማማዕሉ ጉዳይውን ኢዮ። ይኹንምበር፡ ቃልስኹም ክሳብ ሕጂ፡ ህዝባዊ ቃልሲ ወይውን ህዝባዊ ማዕበል ኣንጻር ኢሳያስን ስርዓቱን ብምፍጣር፡ ንማሕውራት ኤርትራ ካብ ምቕርጣም ከድሕነን ኣይካኣለን ዘሎ። ነቶም ክሳብ ሕጂ ክትቃለሱ ዝጸናሕኹምን ዘለኹምን ዜጋታት፡ እቲ ክሳብ ሕጂ ክትከተልዎ ዝጸናሕኩም ኣገባብ ቃልሲ ብምስትኽኻል፡ ህዝባዊ ማዕበል ከፍጥር ብዘክእል ኣገባብ ቃልሲ ኣብ ዝሓጸረ ጊዜ ተኪእኹም፡ ንኤርትራን ህዝባን ካብ ጥፍኣት ንምድሓን ቃልስኹም ብዕቱብ ንኸትቐጽሉ እንዳ ኣማሕጸንኹ፡ ንሕጂ ከሃረቡዎ ደልዮ ዘለኹ ጉዳይ፡ ብዛዕባቶም ክሳብ ሕጂ ንኢሳያስን ስርዓቱን ዝድግፉ ዘለዉ ኤርትራውያን ዝምልከት ኢዮ።

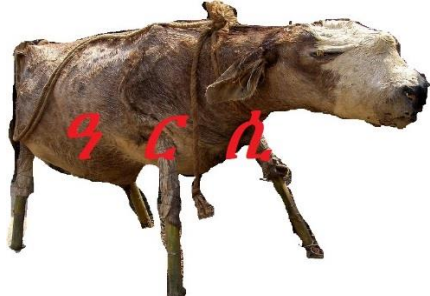
ጉዳይ እዞም “ደገፍቲ ኢሳያስን ስርዓቱን” ተባሂሎም ዝግለጹ ኤርትራውያን፡ ጽብብ ብዝበለ መልከው ከንርእዮ እንተዘይኮይና፡ ኣዘዩ ሰፍሒን ዓሚቕን ኢዮ። እቲይ ምንታይሲ፡ እቶም ደገፍቲ ቡዙሕ ኢዮ ዓይነቶም። ነቲ ስርዓት ዝድግፍሉ ሓቀኛ ምኽንያታትውን፡ ብዓቕኑ፡ ብትሕዝቶን ብቐርጽን ዝተፈለለዩ ኢዮም። ብዙሓት ደገፍቲ፡ ከምቲ **“ኣብታይሲ ካብ ጸጊባን ዝዕንድራ፡ ይዕንድራ ኣለዎ ኢላን ዝዕንድራ ይበዝሓ”** ዝባሃል፡ “ዓርኩ-ማሓዳ፤ ኣባል ቤተ-ሰብ ኣዝማድ፤ ውዲ ዓዲ ወዲ ከባቢ፤ መሳርሕቲ፤ ኣብ ታሪክ ቃልሲ መጓጎዝቲ ዝነበረ/ዝነበረት፤ ወ.ዘ.ተ.” ይገብሩዎ ኣለዉ ኢሎም ኢዮም ዝድግፉ። እቶም ገለ ካኣ፡ ንውልቃዊ ረብሓታቶም (ካብ ወጻኢ ናይ ኤርትራ ንምምልላስ፤ ካብቲ ስርዓት ግንዖ ንምርካብ (መሬት፤ ዋህን፤ ወ.ዘ.ተ.)) መታን ከረጋግጹ፡ ደገፍቲ መስሎም ክራኣዩ ዝደልዩ ኢዮም። እቶም ዝበዝሑ ካኣ፡ ፊሪሖም **“እንታይ ገደሰኒ”** ዝብሉ ተበለጹቲ ኮይኖም፡ ናይቲ ስርዓት መጋበሪያ ክኹኑ ዝመረጹ ኢዮም። ስለዝኾነ፡ እቶም ንኢሳያስን ስርዓቱን ብልቢ ዝድግፉ፡ ብጣዕሚ ውሑዳት ኢዮም። እቶም ዝበዝሑ ካብዚ’ቶም ካኣ፡ ልክዕ ከም ኢሳያስን ደቀ-መዛምርቱን፡ ብናይ **“መንነት ቅልውላው”** ዝሳቐዩ ኢዮም። ንኩልም ደገፍቲ ኢሳያስን ስርዓቱን ሓደ ዝገብርዎ ጉዳይ ግን ኣሎ። ንሱ ካኣ፡ ኩሎም፡ እቲ ሓቀኛ ምኽንያት መደገፊኦም ኣብ ውሽጦም ሒዞም፡ ንኤርትራን ህዝባን ዝድግፉ ዘለዉ መሲሎም ክራኣዩ ዝፍትኒ ምዃኖም ኢዮ። ብተወሳኪ፡ ሳዕቤናት ደገፍቲ፡ ኣብ ምድኻም ኤርትራን ኤርትራውነትን፡ ኩሉ ሓድ ዓይነት ኢዮ። ምኽንያቱ፡ ንኢሳያስን

ስርዓቱን፡ ደገፍምበር ስለምንታይ ደገፍቶም ይድግፍዎም አይገድሱምን ስለዝኾነ፡ ስለዝኾነ፡ ንኹሎም ደገፍቲ ኣብ ሓደ ቐራዕ የእቲና ክንገልጽምን፡ ንሳዕቤናት ደገፍም ካሉ፡ ትርጉም ክንህበን ንኸእል ኢና።

ሕራይ እስኪ፡ ነቲ ኩሎም ደገፍቲ ኢሳያስን ስርዓቱን ዝህብዎ፡ ‘ደገፍና ንኤርትራን ህዝባን ኢዩ ዝብል ምኽንያት፡ ዋል ሓቂ ኢዩ ኢልና ንቐብሎ’ም፡ ከምኡ ኢዮም ዝኣምኑ ንበል። ኮይኑ ግን፡ እቲ ብንቡር ኣታሓሳስባ፡ መእሰርን መለጋግባን ትስእነሉ ጉዳይ፡ “እዞም ኣብ ሳዕሊ ሓደ ብሓደ ብመልኸዕ ሕቶታት ተዘርዘርም ዘለዉ፡ ኢሳያስን ስርዓቱን ክገብሩዎም ዝጸንሑ ተግባራት፡ ብኸመይ መንገዲ ንረብሓን ቀጻልነት ኤርትራን ህዝባን ኢዮም ዘገልግሉ ክባሃል ከምዝካእል” ኢዩ። ሓደ ሓያል፡ ዝባንካ ብሓለንጊ እንዳ መለጠካ ከሎ፡ ጠስሚ ኢዩ ዝለኸየኒ ዘሎ ዶ ይባሃል ኢዩ? እቶም ኣብ ኤርትራ ዘለዉ ደገፍቲ እቲ ስርዓት፡ እዚ ኩሉ እንዳ ገበረ ከሎስ ስለምንታይ ይድግፍዎ ንዝብል ሕቶ፡ ሕማም ስተክሆልም (Stockholm Syndrome) ዶ ኹን ሓሚሞም ይኹኑ ኢልካ ዝሰገር ምኾነ፡ እቲ ክሳብ ሕጂ መግለጺ ዘይተረኸቦ፡ ናይቶም ኣብ ወጻኢ ሃገራት ዝቐመጡ ደገፍቲ እቲ ስርዓት ጣቕ ኢዩ። እቶም ኩሎም ዝገብርዎም ተግባራትን ዘዘውትርዎም ባህርያትን፡ ብምንታይ ክግለጹ ይካኣሉ? ናይ ኣንብብቲ መልሲ እስከ ክሰምዕ፡ ክሳብ መልስኹም ተዳልዉ ግን፡ እስከ ብዛዕባ ሓደ ኣብ ባህልና ዝውቱር ዝኾነ ናይ ስነ-ልቦና ጥበብ ክዕለኩም።

ክንደይ ትኹኑ ካብ ኣንብብቲ፡ “ዓርሲ” ዝብል ናይ ትግርኛ ቃል ትርጉም ከምትፈልጡ ብትኸክል ክግመት ስለዘይክእልን፡ መታን ኩሉኹም ኣንብብቲ ክትከታተሉኒውን፡ እስከ “ዓርሲ” እንታይ ማለት ከምዝኾነ ብምግላጽ ክጅምር። “ዓርሲ” ማለት፡ ሓርሲ ላም

ብተያ/ምራኽ እንድሕርዳኣ መይታታ(ትዋ)፡ ነቲ ቆርብት ናይታ ዝመተት ብተይ/ምራኽ ከም ለቕታ ገርካ ትጠብሉሉም፡ ሓሰር ወይውን ዝደረቐ ሳዕሪ ተመሊኡ፡ ኣርባዕተ ናይ ዕንጨቲ ማሓወራት ተገርዎ ከምዝደርቕ ብምግባር፡ ነታ ዝሞተት ብተይ/ምራኽ ብሂወታ ከምዘላ ኣምሲልካ ዝስራሕ ቐርጺ ኢዩ (ስእሊ ተመልከት)። ካልእ ዓይነት ኣሰራርሓ “ዓርሲ” ኣሎውን ኢዩ። መሰረታዊ ባህርን ኣገልግሎትን “ዓርሲታት” ሓደ ዓይነት ስለዝኾነ ግን፡ ነዛ ልዕል ኢላ ዝተገለጸት ዓይነት “ዓርሲ” ከም ኣብነት ወሲድና፡ “ዓርሲ” ብኸመይ ኣብ ኣገልግሎት ሕብረተ-ሰብ ከምዝውዕል እስከ ንርኣ። እቲ “ዓርሲ” ነታ ሓራስ ላም፡ እታ ዝመተት ብተያ/ምራኽ ብሂወታ ዘላ መሲሉ ኢዩ ዝራኣያ። ስለዝኾነ፡ ነቲ “ዓርሲ” ኣብ ቐድሚ እታ ላም ተቐምጦም፡ እታ ላም ካኣ ነታ “ዓርሲ” ልክዕ እታ ብተያ/ምራኽ ብሂወታ

ከምዘላ ዓይነት ገይራ ኢያ ትልሕሳ። እዚ ካሉ፡ ነቲ ናይ ኣደን ምራኽን ስነ-ልቦናዊ ምትእስሳር ከምዘየቐርጽ ብምግባር፡ ነቶም ጸባ ዘፍርዩ ውሽጣዊ ህዋስት(Milk Glands) ናይታ ላም ትጉሃት ኮይኖም ከምዝቐጽሉን፡ እታ ሓራስ ላም ካኣ ከነጸፈት ንኣዋርሕ ወይውን ንዓመታት ጸባ ከምትሕለብን የኸእል። ነቲ “ዓርሲ” ኣብ ቐድሚኣ ኣቐሚጥካላ ክትልሕሳ ምስጀመረት፡ ብተያ/ምራኽ ተጥቡ ዘላ ስለዝመሰላ፡ ጸባ ተውርድሞ፡ ሓላባይ ካኣ ጸብኡ ይሓልብ። ብኸምዚ ዓይነት ኣገባብ፡ እታ ላም ልክዕ ከምተን ኣብታየን/ምራኽተን ዘይመተኣን ካለኣት ሓራሳት፡ ንግሆን ምሽትን ትሕለብ። እዚ፡ ብቐዳሞት ወለድና ዝተማህዘ ኣገዳሲ ስነ-ልቦናዊ ጥበብ ኢዩ። ኣብዚ ጊዜ እዚ እንተዝኸውን ነይሩ፡ ብስነ-ልቦና (Psychology)ናይ ዶክተራት ዲግሪ (Ph.D.)ማዓርግ ዘውህብ ምህዞ ምኾነ። እዚ ካሉ፡ ኣብ ባህልና፡ ዝተሰገደ ዑቕር መባቕላዊ ፍልጠት (Endegeous Knowledge) ከምዘሎ ኢዩ ዝሕብረናሉም፡ ሃዩ ዳኣ ሃሰስ ንበሎን ንዓቕቦን። ሕጂ፡ ናብቲ ነዚ ጉዳይ “ዓርሲ” ክልዕል ዘገደደኒ ዛዕባ ከምለስ እስኪ ኣፍቅዱለይ።

መቐስ፡ እዚ ኤርትራ ንዝሓለፉ ልዕሊ 20 ዓመታት ክትከዶ ዝጸንሐትን፡ ሕጂ በጺሓቶ ዘላ ኣዝዩ ኣሻቓልን ተኣፋፍን ኩነታት፡ ኣሻቐልዎስ፡ ምስ ናተይ ኢዮም ዝብሎም ሰባት ዘይዘራረብ ኤርትራዊ ዜጋ እንተሉ፡ ብጣዕሚ ውሑድ ኢዩ ዝኸውን። ዋሳቶም ደገፍቲ ናይቲ ስርዓትውን ከይተረፈ፡ ኣብ ገዝኦምን፡ ምስ ከምኡም ዝሕመሱሉን፡ ጉጅም እንዳብሉ ነቲ ንድግፎ ኢና ዝብልዎ ስርዓት፡ ክሓምይዎ ኢዮም ዝውዕሉ። ብዝኾነ፡ ናይዞም ደገፍቲ ንጊዚኡ ኣጽኒሐ፡ ናይ ሓንቲ ለባም፡ ባዓልቲ ቤት ለባምን ኣደ ለባማትን ዝኾና ክብርቲ ኣድ ዝብለኦ ጥበብ-ሓዘል ዘረባ ክዕልለኩም። እዘን ኣደ ኣብ ዝነበራሉ ኣጋጣሚ፡ ብዛዕባ ኢሳያስን ስርዓቱን፡ ኣብ ኤርትራ ዘውረድዎ ብርሰት ዕላል ይላዓል’ም፡ ነቲ ኩሉ፡ ኢሳያስ ከመይ ገይሩ ንኤርትራን ንህዝባን ከምዘባደመ፡ ዝሞሃብ ዝነበረ መግለጺታት ብጹሞና ምስተኸታተላ፡

“እቶም ካለኣት (ሚኒስተራት፣ ዓባይቲ ሰብላውን ወታሃደራውን ሓለፍቲ፣ ወ.ዘ.ተ.) ከ እንታይ ማይ ኢደም? የለዉን ዲዮም?” ክብላ ሓተታ። “ንሳቶም ዳኣ መን ኣባይ/ሸም ኢልዎም? ዝፈልጥዎ ነገር ዘይብሉም!” ዝብል ምላሽ ምስተዋህበን፡ “እም ዳኣ፡ እዚ’ቶምሲ “ዓርሲ” ኢዮም ዘይትብሉና” ብምባል ርኢቶኣን/ሓሳብን ኣፈሰሰ። እዘን ለባም ኣደ፡ “እዚ’ቶምሲ “ዓርሲ” ኢዮም” ብትብል ሓንቲ ሓረግ፡ ነቲ ንምግላጹ ዘሸግር ኩነታት ኤርትራ፡ ጽቡቕ ገይረን ክገልጽኦ ኪኣለን። ኣማን ብኣማን ካኣ ሓቀን ኢዮን። እቲይ ምንታይሲ፡ ህዝቢ ኤርትራ፡ ዘለዉ መሲልዎ፡ ኢዚ’ቶም ኣለዉና’ዶ እንዳብሉ፡ “ቐዋም ክትግበር፣ መሰል ህዝቢ ክሕሎ፣ ግዳድ ዕስክርና ክከትም፣

ሰብ ብናጻ ሰራሕ ክነብር፣ ህዝቢ ብናጻ ኣብ ድላዩ ክንቀሳቐስ፣ ናይ ፖሊቲካ እሱራት ክፍትሑን ብዘይ ናይ ቤት ፍርዲ ትእዛዝ ምእሳር ክቕረጽን፣ መሰረታዊ ህዝባውያን ኣቕርቦታት ክረጋገጹ፣ መሰል ኤርትራ ኣብ ዞባናን ኣብ ዓለምን ክረጋገጽ፣ ልዕላውነት ኤርትራ ክሕሎ፣

ወ.ዘ.ተ.: ኢዩ እንዳበለ ንዝሓለፉ ካብ 20 ዓመታት ንላዕሊ ክጽበ ይጽናሕ ዳኣ'ምበር፡ ክሳብ ሕጂ ዋላ ሓንቲውን ትኹን ካብዚተን ዝተተግበረት ስለዘየላ፡ ስለዝኾነ ካላ፡ ብመንጽር ምርግጽ ራብሓታት ኤርትራን ህዝባን ከረኦ ከሎ፡ ብዝነቐጹ ቆርቦታት ፖሊቲካውን መንግስታውን ስልጣንን ሓላፍነትን ዝተሸፈኑ **“ዓርሲታት”** ኢዮም ዝብል ስያሜ ይውሕዶምምበር ኣይበዝሐምን ኢዩ።

ልዕል ኢሉ ከምዝተገለጸ፡ **“ዓርሲ”** ትርጉም ዝህልዎ፡ ነቲ **“ዓርሲ”** ሂወት ኣለዎ ኢሉ ዝኣምን ባእታ ምስዝህሉ ጥራሕ ኢዩ። እታ ላም እቲ **“ዓርሲ”** ከም ብተያ/ምራኽ ብሂወታ ዘላ ኮይኑ ስለዝሰማዓ ኢያ ጸባ ትሕለብ። ብተመሳሰሊ፡ ኣብ ፖሊቲካዊ ሂወት ሕብረተ-ሰብ'ውን፡ **“ዓርሲ”** ትርጉም ዝለብስ፡ ዝመሸመሽ ስርዓትን ዝጠፈሹ መራሕትን ምህላውም ዘይኮነስ፡ ነዚ'ቶም ከምህሉዎት ቆጶሩ፡ ቁም-ነገር ክገብሩ ይክእሉ ኢዮም ብምባል፡ ደገፍ ዝህበም ክፋል ሕብረተ-ሰብ ምስዝህሉ ጥራሕ ኢዩ።

ከምቲ እተን ለባም ኣደ ዝበለኦ፡ ኢሳያስን ላዕሊዎት ሓለፍቲ ዝባህሉ ተላኣኣኽቱን፡ ፖሊቲካዊ ሂወት ኣለዎም ክባሃል ኣይካእልን ኢዩ። ጭራሽ በስቢሶም፡ ንኤርትራን ህዝባን ራብሓ ክሰርሑ ዓቕምን ድሌትን ኣለዎም ኢልካ ትጸበዮም ኣይኮኑን ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ንልዕላውነትን ንሃገራዊ መንነትን ኤርትራ ኣብ ሓደጋ ኣሳጢሑም ዘለዉውን ኢዮም። ይኹንምበር፡ ነዚ ሓቕታት እዚ ዘይተገንዘቡ ገለገለ ኤርትራውያን፡ ንኢሳያስን ስርዓቱን ብቐጻሊ ደገፎምን ሓገዞምን ክህቡ ጸኒሖምን ኣለዉን። እቲ ዝኸፍኦ ካላ፡ ሓገዝን ደገፍን ምሃቦም ጥራሕ ዘይኮነስ፡ ንኤርትራን ንህዝባን ዝሕግዙ ዘለዉ ኮይኑ ስለዝሰመዖምውን ኢዩ። ብግደ ሓቂ እንተኾይኑ ግን፡ ቦ'ቶም ንሳቶም ዘቐብልዎም ኣባትር/ሓለንግታት ኢዮም፡ ኢሳያስን ስርዓቱን ንኤርትራን ንህዝባን ክቐጥቑጡ ዝጸንሑን ዘለዉን። እቶም

ደገፍቲ፡ ነዚ ሓቂ እዚ ክእመንሉ ኣይደልዩን ኢዮም። እቲይ ምንታይሲ፡ ከምታ እታ ላም **“ዓርሲ”** ምስ ኣቐረብካላ፡ ብተያ/ምራኽ መሲልዎ ነቲ **“ዓርሲ”** እንዳ ላሓት ጸባ ትሕለብ። ብተመሳሰሊ፡ ኢሳያስን ስርዓቱን **“ዓርሲታት”** ምዃናም ስለዘይርድእዎም፡ ብቐጻሊ ይድግፍዎምን ይሕግዎምን። እዚ ኢዩ ካላ እቲ ጸገም። እዚ ካላ ሳይንስ ኢዩ። ከምስይ ሲ፡ ብመንጽር ምርግጽ ሃገራዊ ራብሓታት ኤርትራን ህዝባን፡ ኢሳያስን ስርዓቱን **“ዓርሲታት”** ከምዝኾኑ ክሳብ ዘይፈልጥዎም ጊዜ፡ ደገፎምን ሓገዞምን ካብ ማሃብ ክቐርጹ ኣይክእሉን ስለዝኾኑ። እዎ ዳኣ፡ እዞም ደገፍቲ ኢሳያስን ስርዓቱን ሲ ማዓስ ኢዮም እታ **“ዓርሲ”** **“ዓርሲ”** ምዃና ዝርድኡ? ብኸመይ?

ሕጂውን መልሲ ናይቲ ብኸመይ ዝብል ሕቶ፡ ልቦና ቀዳሞት ወለድና፡ ሃሰስ እንድሕር ዳኣ ኢልና ክንረኽብ ንኸእል ኢና። ቀዳሞት ወለድና፡ ነታ **“ዓርሲ”** እንዳ ላሓት ጸባ ክትሕለብ ዝጸንሐት ላም፡ ተሰራራ ምልኦ ክትሕዝ እንተ ደኣ ደልዮማ፡ ነታ **“ዓርሲ”** ቀዲዶም ኢዮም ዘርኢዮም። በዚ ካላ፡ እታ ብተያ/ምራኽ ከምዘየላ ትፈልጥ'ሞ፡ እቶም ጸባ ዘመንጭዉ ህዋሳት (Milk Glands) ይዳኸሙ። እታ ላም ካላ ትነጽፍ። ድሕሪ ቁሩብ ሰሙናት፡ ስራ ተልዕል፡ ተሰራራ ካላ ምልኦ ትሕዝ'ሞ ድሕሪ ናይ 9 ኣዋርሕ ምልኦ፡ ጥዕይቲ ብተይ/ምራኽ ትወልድ። እዞም ደገፍቲ ኢሳያስን ስርዓቱን ካላ፡ ነታ **“ዓርሲ”** ቀዲዶ ነቲ ኣብ ውሽጣ ዘሎ ዝበሰበሰን ዝጠፈሸን ፖሊቲካዊ ሂወት ኢሳያስን ተላኣኣኽቱ ላዕዎት መራሕትን ዘርእዮም ከድልዮም ኢዩ። ከምኡ እንተተገይሩ ካላ፡ ከምታ እታ ላም ጥዕይቲ ብተይ/ምራኽ እንደገና ክትወልድ ዝኻለላት፡ ኩሉ ህዝቢ ኤርትራ ብሓባር ተቃልሲ። ጥዕይ ስርዓትን መራሕትን ክፈጥር ይኸእል ኢዩ።

እቲ ጸብቐ ነገር ካላ፡ ሕጂ እታ **“ዓርሲ”**፡ ኢሳያስ ባዕሉ ቀዲድዎ ኢዩ። እቶም፡ ድሕሪ ምስ ኢትዮጵያ ሰላም ገርና ብምባል፡ ኢሳያስ ብተደጋጋሚ ኣብ ኢትዮጵያ ብምዃድ፡ ንኤርትራን ኤርትራውነትን ኣብ ዕዳጋ ዘውረዱ ዝበሎም ዘረባታትን ዝገበሮም ተግባራትን፡ ነቲ ተሸፊኑ ዝነበረ ዝመሸመሸን ዝጠፈሸን ፖሊቲካዊ ሂወቱን ፖሊቲካዊ ሂወት ተላኣኣኽቱን ኣብ ደገ ቅላዕ ብምውጻእ፡ ትኸክለኛ መንነቶም ከምዝጋለጹ ገይሮምም ኢዮም። ከም ውጻኢቱ ካላ፡ እቲ ኣብ ኢሳያስን ስርዓቱን ዝነበረ ታኣማምነት ኣብ ዝበዘሐ ክፋል ኤርትራዊ ሎም የለን ክባሃል ይካእል ኢዩ። ኣዝዮም ውሑዳት ዝኾኑ ደገፍቲ፡ ዋላ ነታ ድሮ ተቐዲዳ ዘላ **“ዓርሲ”** ምልኣስ ዝቐጽሉ ኣይክሳኡን ኢዮም። እታ ሓርስ ላም፡ ዋላ እታ **“ዓርሲ”** ተቀዲዳ እንዳ ራኣየታ ከላ፡ ቀልጢፋ ዘይትቐብጸሉ ሳሕቲ ጊዜ የጋጥምውን ኢዩ። ዘይራ ዘይራ ግን ትቐብጽ ኢዩ። እዚ'ቶም እንትኾነውን ናይ ጊዜ ሕቶ ኢዮምበር፡ ይማሃሩ ግዲ ይኾኑ። ስለዝኾነ፡ ኣብዚ ጊዜ እዚ፡ ኩሎም ደገፍትን ሳዓብትን ኢሳያስን ስርዓቱን ዝነበሩ ኤርትራውያን፡

ደገፎም ኣቐረጸም ኣብ ጎድኒ ፍትሓዊ ቃልሲ ህዝቢ ኤርትራ ተሰሊፎም፡ ንኤርትራን ኤርትራውነትን ንምድሓንን ንምዕቃብን ቃልሲም ከዕዘዙ ኢዩ ዝግባእ። እንተዘይኮይኑ ግን፡ መልሲ ናይቲ፡ ኣብ ኣርእስቲ ናይዚ ጽሕፍ እዚ፡ **“ዓርሲ”**፡ ብልሓት ኢሳያስ ደስ ዕንዘዘ ደገፍቱ? ብዝብል ዝተላዕለ ሕቶ፡ ኣማን ብኣማን **“ዕንዘዘ ደገፍቱ”** ኢዩ ክኸውን። ካብ ዕንዘዘ ካላ፡ ይሰውረና ማዓቱ ኢዩ ዘብል'ሞ፡ ምሕረት የውርደሎም። ከም ኣጋጣሚ፡ ከምዚ'ቶም ዓይነት ኤርትራውያን፡ እንተ ዳኣ ኣጋጢሞሙኹምውን፡ **“ምሕረት የውርደልኩም”** ኢልኩም እቲ ጸብቐ ድሌትኩም ካብ ምልጋስ ዓዲ ኣይትዋዕሉ ኢኹም። ተስፋ ብዘይምቐራጽ፡ እታ **“ዓርሲ”** **“ዓርሲ”** ምንባራን፡ ሕጂ ካላ **“ቀዳድዩ ዓርሲ”** ከምዝኾነትን፡ ከተረድእዎምን ክትሕብርዎምን ፈትኑ። መይ ይፈልጥ፡ ኣሰርኩም ይሰዕቡ ይኾኑ። ተቐላባይ ተስፋ ኣይቐርጹን ኢዩ። ህዝቢ ኤርትራ ካላ ከም ተቐላባይ ህዝቢ መጠን፡ ተስፋ ከይቐረጸ፡ ፍትሓዊ ቃልሲ ብዝናሃረ መልከዑ ከምዝቐጽሎ ባዕል ምሉእ ተስፋ ኢዩ። ከምዘዕወትውን ምንም ጥርጥር የብለይን። ንቐልጽም ሓፋሽ ዝግግቶ ሓይሊ የልቦን። ጥርናፊ ጥራሕ ኢዩ ዘድልዮ። ስለዝኾነ፡ ህዝባዊ ጥራናፊ፡ ጊዜ ዘይህብ ሃገራዊ ዕምም ህዝቢ ኤርትራ ኢዮም፡ ህዝቢ ኤርትራ ተጠርኒፉ ቃልሲ ንኸዕዘዘ፡ ህዝባዊ ጸዋዒተይ ክቐርብ ይደሊ። **“ዘይተጠምረ ማእዶ፡ ፋሕ ኢሉ ይሰንዶ”** ከምዝባሃል፡ ዘይተጠርኒፊ ቃልሲ ክዕወት ኣይክእልን ኢዮም፡ ሃይ ዳኣ ንጠርኒፍ። ብኸመይን ኣብ ምንታይን ህዝቢ ይጠርኒፍ ንዝብሉ ሕቶታት መልሲ ንምርካብ፡ [ኣብዚ ጠውቑ።](#)